

घर काव्य : डोगरी - हिंदी तुलनात्मक अध्ययन

डॉ. शालु शर्मा

कन्ट्रैक्चुअल लैक्चरर

जम्मु युनिवर्सिटी, जम्मु

यारो रक्खना जदूं तुसें मिगी चिखा उपरए

एह पोथी गै कोल रखेओए एह मेरा बकतर ।

तां गलायो इस भड़ए ने कम्म त्रैवे कीतेए

जम्मेआए मोआए भेट देई गेआ अपनी कवता घर ॥

कुंवर वियोगी हुंदा श्घरण काव्य छड़ा इक काव्य संग्रहै नेई बल्के इक एहसास ऐ उस अपनेपने दाए जिस च रेहिये माहनू केईं घर बनांदा ऐ - आसें मेदें देए हीखिये देए रोह-रौसें देए दुख - कसालें दे - होर पता नेई किन्ने ऐसे घर नए जेहङ्गे माहनू दी संवेदना कन्नै जुड़े दे ना घर आखने गी ते छड़ा इक कोठा जां रैन - बसेरा गै नेई बल्के इस संग्रहै गी पढ़ियै पाठक दा द्रिश्टीकोण बदली जंदा ऐ। कवि ने इस संग्रहै च श्घरण रूपी समाज दे हर उस पक्ख गी इस च समेटने दा जतन कीते दा ऐ जिस कन्नै माहनू दा रोज बा - वास्ता पौंदा ऐ। एह संग्रहै डोगरी भाशा दी इक उत्कृश्ट रचना ऐ जिसदा हिंदी अनुवाद करियै छत्रपाल होरें इसदे धेरे गी विशाल रूप देई दिते दा ऐ। हिंदी साहित्य प्रेमियें बी इसदा हत्थो-हत्थ सुआगत कीते दा ऐ। प्रस्तुत लेख च श्घरण काव्य दा डोगरी - हिंदी तुलनात्मक अध्ययन करियै इधें संग्रहै दियें टकोहृदियें - चेचगियें गी बांदै करने दा प्रयास कीता से मेद ऐ मेरा एह प्रयास सभरें आस्तै कारगार साबत होगा।

छत्रपाल होर डोगरी दे कन्नै-कन्नै हिंदी दे बी इक प्रतिशिठत कथाकारए अनुवादकए व्यंग्य लेखक रेह ना उधें कुंवर वियोगी हुंदी कृति श्घरण दा डोगरी थमां हिंदी अनुवाद करदे होई इस कन्नै पूरा न्यों कीते दा ऐ। दौने पोथियें गी सामने रक्खदे होई लेखिका ने प्रस्तुत लेख च उसदा तुलनात्मक अध्ययन - विश्लेषण कीते दा ऐ। दौने पोथियें अध्ययन पैरन्त टकोहृदे तौरा पर एह निश्कर्ष बांदै होंदा ऐ जे छत्रपाल होरें इसदा मुक्ख तौरा पर शब्दानुवाद कीते दा ऐ। एह शब्दानुवाद मूल डोगरी कृति कन्नै पूरा - पूरा न्यों करदा ऐ। अनुवादक ने डोगरी भाशा दे भाव ते संवेदना गी हू- बहू अपनी अनूदित रचना च तोआरने दा सफल प्रयास कीते दा ऐ। पर फही बी कुतै - नां - कुतै दौने भाशाएं च संरचना च अंतर-भेद बी परिलक्षित होंदा ऐ। जिसदे च सांझापन बशक्क मता लभदा ऐ पर किश बक्खरापन बी लभदा ऐ जिसदा अध्ययन प्रस्तुत लेख च सिलसिलेवार कीते दा ऐ।

घर काव्य दा रम्भ ठाकर बन्दना कन्नै होए दा ऐ। कवि ष्वरण रूपी सूचना दी भेट लेड्यै ठाकरें कन्नै गल्लां करदे आखदे न-

लैं एहू भेंट ते दे चरनामतए दाता मेरे ठाकरए

अष्टं चढ़ावा लेइयै आया अपनी कवता घर।

नां में आंदे पैसे चाढ़न नां में दौलत मंगाए

मेरी भेंट एहू लेइयै आपूं बंडी के घर-घर ॥

इसदा हिंदी अनुवाद करदे छत्रपाल होर लिखदे न-

ले यह भेंट और दे चरणामृत दाता मेरे ठाकुर,

में चढ़ावा लेकर आया अपनी कविता ष्वरष

न मैं लाया भेंट रूपया न ही माँगू दौलतए

मेरी भेंट यह लेकर खुद ही बांट आना घर-घर॥¹

दौने पद्यांशों च सांझापन ऐ। इष्टां बझोंदा ऐ जे एहू सिर्फ भाशायी रूपांतरण ऐ। अनुवादक ने कवि दी संवेदना ते भावाभिव्यक्ति गी कुतै कोई जोहू नेईं पुज्जन दिता दा ऐए जेहडा के इक अच्छे अनुवाद दी विशेशता गी बदेरदा ऐ।

वियोगी होरें श्रद्धा - भगती दे भाव च आए दे तामसिक भाव गी अपने ष्वरष संग्रैहू च टकोहूदे तौरा पर कलमबद्ध कीते दा ऐ। ऐ। ओहू जानदे न जे अज्ज दा समाज मंदरए मसीतेए गिरजाघरें च श्रद्धा भाव कन्नै घट्ट ते अपने पाप तुआरन मता जंदा ऐ। इस पखंड विद्या पर चोट करावे ओह लिखदे न-

मंदर गिरजे अते मसीते खलखत दे लशकरए

पाप कमाइयेए औदे इत्थे लाने गी चक्कर।

ओहू समझन जे पल-भर आइयै उसी बनाडन मत्तूए

पर इत्थें सब गिनती होंदी एहू ष्वल्लाश दा घर।।

उपरोक्त पद्यांश दा छत्रपाल होरे हिंदी अनुवाद करदे होई अभिधा शब्द दा सहारा लेंदे होई लिखे दा ऐ-

मंदिर मस्जिद और गिरजो में उमड़े जन के लशकरए

पाप कर्माई बछाने को आते हैं अक्सर।

बहम उन्हें है धोखे से वो बन जाएगा मूर्खए

सब का लेखा यहां पे रहता यह अल्लाह का घर ॥²

ਤਪਰੋਕਤ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਚ ਵਿਕਤ ਸ਼ਧਾਪ ਕਮਾਇਥੈ ਸ਼ਬਦ ਚ ਕੁਸੈ ਬੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਮ ਆਈ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲਾਕਾਣਿਕ ਅਰਥ ਗੀ ਸ਼ਖ਼ਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਈ ਲਿਖੇ ਦਾ ਏ ਜੇ ਲੋਕ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਘਰ "ਪਾਪ ਕਮਾਈ" ਬਖ਼ਾਨੇ ਆਸਤੈ ਆਂਦੇ ਨ ਅਨੁਵਾਦ ਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਤੇ ਗੇਂਦੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਨੈ ਗੈ ਸਰਬਂਧ ਏ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਨੈ ਏਹ ਤਤਥ ਬਾਂਦੈ ਹੋਂਦਾ ਏ ਜੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਅਰਥ ਸਕੋਚ ਪਦ੍ਧਤਿ ਦਾ ਸ਼ਹਾਰਾ ਲੈਤੇ ਦਾ ਏ।

ਕੁਕੁਰ ਵਿਧੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਮਨੈ ਚ ਹਿਰਖੈ ਪ੍ਰਤਿ ਗੂਢ ਭਾਵ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਲਭਦਾ ਏਏ ਜੇਹੜਾ ਸਮਾਜ ਗੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਆਹਲੀ ਬਕਖੀ ਲੇਈ ਜਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੁਏ ਪਾਸੈ ਓਹ ਇਕ ਸੱਚਾਈ ਗੀ ਬੀ ਜਾਨਦੇ ਨ ਜੇ ਸਮਾਜ ਚ ਨਫਰਤ ਦੇ ਭਾਵ ਦੀ ਬੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨੇਈ ਏ। ਇਸੈ ਕਰੀ ਓਹ ਦੋਨੋਂ ਭਾਵੋਂ ਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ੁਤ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਚ ਇਸ ਚਾਲਲੀ ਅਭਿਵਧਤਿ ਦਿੰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਨ -

ਪ੍ਰੀਤਾ ਦੀ ਕੁਸ ਝੂਹਗ ਮਿਨੀ ਏਏ ਪ੍ਰੀਤ ਏ ਝੂਹਗਾ ਸਰਏ

ਨਫਰਤ ਦੀ ਪਮੈਸਾ ਬੀ ਨੇਝਧੋਂ ਸੌਖੀ ਹੋਂਦੀ ਪਰਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਤ ਤੇ ਇੱਥਾ ਹਰ ਕੋਈ ਸਮਝੀ ਸਕਦਾ ਏਏ

ਨਫਰਤ ਘਰਾ ਗੀ ਢਾਂਦੀ ਏ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਬਨਾਂਦੀ ਘਰ ॥

ਇਸ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਛਤ੍ਰਪਾਲ ਹੋਰੇ ਇਥਧਾਂ ਕੀਤੇ ਦਾ ਏ-

"ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਕਿਸਨੇ ਥਾਹ ਹੈ ਪਾਈ, ਪ੍ਰੀਤ ਗਹਨ - ਸਾਗਰਏ

ਨਫਰਤ ਕੀ ਪੈਮਾਈਸ਼ ਭੀ ਨ ਆਸਾਂ ਹੋਤੀ ਪਰ।

ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਤੋ ਇਨਕਾ ਸਮਝ ਮੌਂ ਸਥਕੇ ਆਤਾ ਹੈਏ

ਨਫਰਤ ਘਰ ਕੋ ਤੋਡੇ ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰੀਤ ਬਨਾਤੀ ਘਰ॥³

ਤਪਰੋਕਤ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਚ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਈ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨੇਈ ਰਕਖੀ ਦੀ ਬਲਕੇ ਅਨੂਦਿਤ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਦੀ ਪੈਹ੍ਲੀ ਸਤਰ ਦੇ ਖੀਰੀ ਸ਼ਬਦ ਝਸਪਾਂ ਗੀ ਸ਼ਸਾਗਰਏ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਇਥੈ ਪ੍ਰੀਤੈ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੀ ਸਾਗਰ ਰੂਪ ਚ ਅਰਥ ਵਿਸ਼ਾਰ ਦਿਤੇ ਦਾ ਏ। ਜੇਹੜਾ ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਗੀ ਬੰਦੇਰਦਾ ਏ।

ਵਿਧੋਗੀ ਹੋਰ ਲਿਖਦੇ ਨ ਜੇ ਹਿਰਖੇ ਦਾ ਆਹਲਡਾ ਬਨਾਨੇ ਦੀ ਹਰ ਕੁਸੈ ਮਨੁਖੈ ਦੇ ਮਨੈ ਚ ਲਾਲਸਾ ਹੋਂਦੀ ਏ ਪਰ ਜਿਸਲੈ ਤਸ ਥਮਾਂ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਨਦੀ ਏ ਤਾਂ ਕਲਾਪਾ ਤੇ ਨਰਾਸਾ ਦੇ ਭਾਵ ਘੇਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨਾ। ਦਰ-ਦਰ ਦਿਧਾਂ ਠੋਕਰਾਂ ਲਗਦਿਧਾਂ ਨਾ। ਮਨੈ ਦਿਧਾਂ ਮਨੈ ਚ ਰੇਹੀ ਜਂਦਿਧਾਂ ਨ ਤੇ ਹੀਖਿਧੇ ਦਾ ਘਰ ਚਕਨਾਚੂਰੂ ਹੋਈ ਜਂਦਾ ਏ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਕਵਿ ਲਿਖਦਾ ਏ-

ਬਿਜਨ ਤੇਰੇ ਮੌਂ ਜਿੰਦੇ ਹੋਆ ਦੁਨਿਆ ਚ ਦਰ-ਦਰਏ

ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭਗਾਲ ਨੇਈ ਹਾ ਇਸ ਜੀਵਨੈ ਦੇ ਅੰਦਰਾ

ਹਿਸਸਾ-ਤਰਕਾ ਮੇਰੇ ਹੜ੍ਹਿੰਦੇ ਦੇ ਬਿਚਚ ਬੈਠੇ ਰੇਹੁ,

ਤੇ ਨਾਡੇ ਬਿਚਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕੇ ਫਟ੍ਠਾ ਮੇਰਾ ਘਰ ॥

ਇਸ ਪਦਿਆਂਸ਼ ਦੇ ਭਾਵ ਗੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਬਿਨਾ ਠੇਹ ਪਜਾਏ ਦੇ ਤੱਤਮ ਸ਼ਬਦਾਨੁਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਚ ਇਸ ਚਾਲਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਦਾ ਏ-

ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਮੌਂ ਸਾਥੀਏ ਭਟਕੁੰ ਦੁਨਿਆ ਮੌਂ ਦਰ-ਦਰਏ

मेरा कोई हमदम न था तरसा जीवन-भरा

चाहत - संशय - तर्क अनगिनत देह में रहे समायेए

और नसों में हुए धमाके ढह गया मेरा घरा।⁴

पर फही बी दौरें पद्यांशे च प्रयुक्त शब्द षजिंदेष्टे श्साथीश च बड़ा भारी अंतर-बोध ऐ। श्साथीश कोई बी होई सकदा ऐ पर शजिंदश इक गै होंदी ऐ।

परिस्थितियें दे प्रतिकूल होने पर कवि उपचारक गी (भैन - भ्रोए टब्बरए सक्के सरबंधी कोई बी उपचारक होई सकदा ऐ) आखदा ऐ जे उसदा रोग ला-इलाज ऐ। इस करी कोई उपचार करने दी लोड़ नेई ऐ। इस संदर्भ च कवि लिखदा ऐ-

मेरी पीड़ निं जाने आहूतीए इसदा लाज निं करए

नां कोई फांडे-टूने करेआं, नां कोई मैंतर पढ़ा।

छांबा लाइयै डीकन दे मीं इस पीड़ा दा सारए

फूक निं जींदी लोथ झियाली चिखा ऐ एहूदी घर ॥

छत्रपाल हुंदा शब्द चुनों मूल भावें गी सैहंज अभिव्यक्ति दिंदा प्रतीत होंदा ऐ। ओह् लिखदे न -

ला- इलाज है मेरी पीड़ा तू उपचार न करए

झाड़ - फूक न करना कोईए पढ़ना न मंतरा।

ओक लगा मुझ को पीने दे इस पीड़ा की धार,

जीवित शब को अग्नि न देए चिता है इसका घर ॥⁵

इधें सतरें च कवि दा जीवन के प्रति नकारात्मक द्विस्तीकोण बांदै होंदा ऐ। जीवन दी नराशाए कलापाए त्रुट्टे दे सुखनें दा एहूसास कवि इक्कले गै चुकने आस्तै अपने आपै गी सक्षम समझदा ऐ ते इब्बी स्पश्ट करी देना चांहूदा ऐ जे इंधै थमां मुक्ति उभेंगी चिखा पर गै मिलनी ऐ। कवि दे इस भाव गी अनुवादक ने बी शसह-हृदयश अपनांदे होई शब्दानुवाद प्रक्रिया कन्नै पूरा न्यों कीते दा ऐ।

कवि अपनी मातृ-भाशा डोगरी कन्नै अनसंभ हिरख करदा ऐ ते आधुनिकता दी दौड़ च लग्गे दे डोगरें गी ओह् अपनी मातृभाशा कन्नै नि संकोच होई हिरख करने ते भाव अभिव्यक्ति करने गी आखदे न। उंधै मनै दा एह् भाव बीहर्मीं सदी दे उत्तरार्द्ध दा ऐ। चूंके ष्वरष्काव्य दा प्रकाशन सन् 1979 बषै च होआ हा ते जरूर ऐ जे भाव कलमबद्ध उस शा पैहूले होगा। अज्ज इक्कीर्मीं सदी च इस स्थिति च किश हृद तगर सुधार आए या बांदै होंदा ऐ। पर मातृभाशा प्रति उंधे प्यार दी अभिव्यक्ति गी बंदेरना मिगी मसूस होआ जे में इस लेख च जरूर करांए प्रस्तुत से उदाहरण:-

डोगरी दी बदहाली कारण लग्गी मिभी फिकर,

नां कोई पढ़दा - सुनदा नां गै करदा कोई जिकरा।

शायर एहूदे इक-दुए थमां झ़को संगदे रौंहूदेए

ਬਿਨ ਦੌਡੇ ਦੇ ਫਾਮੇ ਹੋਇਥੈ ਬੈਠੇ ਰੌਂਦੇ ਘਰਾ।

ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਇਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਈ ਲਿਖੇ ਦਾ ਏ-

ਡੋਗਰੀ ਕੀ ਬਦਹਾਲੀ ਪਰ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰੇ

ਨਾਂ ਕੋਈ ਪਫ਼ਤਾ- ਸੁਨਤਾ ਨ ਹੀ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਜਿਕਰ।

ਸਾਧਰ ਇਸਕੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਸੇ ਝਿੜਕੇ - ਠਠਕੇ ਰਹਤੇਏ

ਬਿਨ ਦੌਡੇ ਕੇ ਬੇਦਮ ਹੋਕਰ ਬੈਠੇ ਰਹਤੇ ਘਰਾ।⁶

ਕਵਿ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਗੀ ਬਦਲਨੇ ਆਸਟੈ ਜੇਹੜੀ ਭਾਵਾਵਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚ ਕਿਤੀ ਹੀ ਅੜਜ ਉੱਥਾ ਸੁਖਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋਂਦਾ ਲਭਦਾ ਏ।

ਹਰ ਮਾਂ ਅਪਨੀ ਔਲਾਦ ਕਨੈ ਅਨਸ਼ਭ ਹਿਰਖ ਕਰਦੀ ਏ। ਪਰ ਇੱਥੀ ਸੱਚ ਏ ਜੇ ਜੌਆਨ ਟਬਗ ਘਰਾ ਬਾਹੂ ਜਾਇਥੈ ਗੈ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਏ ਤੇ ਤਸੀ ਊਥੋਂ ਘਰਾ ਜਨੇਹਾ ਮਹੌਲ ਨੇਈ ਥਹੋਂਦਾ। ਇਸ ਕਰੀ ਇਕ ਮਾਂ ਅਪਨੇ ਪੁੱਤਰੈ ਗੀ ਨੌਕਰੀ ਪਰ ਭੇਜਦੀ ਸਮਝਾਂਦੀ ਆਖਦੀ ਸੇ ਜੇ ਧਥਾਸ਼ਭ ਓਹ ਪੈਹਲੇਂ ਚਨੌਤਿਧੇ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਨਿਡਰ ਹੋਇਥੈ ਕੈਰੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਜੀਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣ੍ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਾਊ ਦੇ ਘਰ ਤਠੀ ਆਯਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ੁਤ ਏ-

ਜੇ ਤੁਝ ਲਗੈ ਜੀਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਨੇਆ ਤੁ ਅਨਡਰਏ

ਜਿਗਰਾ ਲੇਕਨ ਜੇ ਤੁਝੀ ਜਾਏ ਰਥੀ ਨਿੰ ਸੁਰਤ- ਖਬਰਾ।

ਨੌਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਪੁੱਤਰਾ ਗੀ ਆਖਾ ਦੀ ਮੁਫ਼ਲਸ ਮਾਂਏ

ਮੁਝਿਧੈ ਤੂ ਆਈ ਜਾਧਾ ਬਚ੍ਚੂਏ ਅਪਨੀ ਮਾਊ ਦੇ ਘਰ ॥

ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸ਼ਬਦਾਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਈ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸਾ ਦੇ ਨੇਡੇਮੇ ਪਥਾਰੀਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਲਿਖੇਦਾ ਏ-

ਜੀਨਾ ਦੂਭਰ ਹੋ ਜਾਏ ਜਬ ਬਨ ਜਾ ਤੂ ਨਿਡਰਏ

ਹਿਮਮਤ ਟੂਟ ਗਈ ਤੋ ਸਮਝੋ ਰਹੇ ਨ ਖੋਜ-ਖਬਰਾ।

ਕਾਮ ਪੇ ਜਾਤੇ ਬੇਟੇ ਕੋ ਧਹ ਕਹਤੀ ਨਿਰਧਨ ਮਾਂਏ

ਲੈਟ ਕੇ ਤੁਮ ਆ ਜਾਨਾ ਬੇਟਾ ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਕੇ ਘਰਾ।⁷

ਮੂਲ ਪਦਾਂਸਾ ਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਜਿਗਰਾਸ਼ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ਹਿਮਮਤਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਮੁਸਲਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਜੇਹੜਾ ਕੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਚ ਅਰਬੀ ਭਾਸਾ ਥਮਾਂ ਡੋਗਰੀ ਚ ਆਏ ਦਾ ਏ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਏ ਨਿਰਧਨ ਗੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਸ਼ਨਿਰਧਨਸ਼ ਰੂਪ ਚ ਮੈਂ ਬਰਤੇ ਦਾ ਸੇ ਜੇਹੜਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸਾ ਦੇ ਸ਼ਵਾਤਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਏ।

वियोगी होर पलायन दी समस्या प्रति बी चिंतित न ते उष्णेंगी अपनी काबलियत पर बी भरोसा ऐ जे उष्णी विदेश जाई पांऊड़ए रूबल ते डालर कमाई सकदे न पर उष्णेंगी अपने देसे कन्ने अनसंभ हिरख ऐ। इसकरी और अपने देसे गी दो पर लाइये अपना घर नेई भरना चांहूदै। उदाहरण प्रस्तुत ऐ-

नां मीं भांदे शपौड़श ते रूबल नां भांदे डालरए

नां गुलामी करनी कुसै दीए मष्नना नेई आर्डर।

में डुगर दा वासी भुक्खा - थाना भामें रौह्गाए

देश बेचियै कदें बी अपना नेई बनाना घरा।।

अनुवादक ने कवि दे देश-प्रेम दे भाव दा शब्दानुवाद इस चाल्ली कीते दा ऐ-

मुझे न भाएं पौंड और रूबल खींचे न डॉलरए

नहीं दास्ता करूं किसी की मानूं न आर्डर।

मैं डुगर का वासी सह सकता हूँ भूख व प्यासए

देस बेच कर कभी बनाऊँगा ना अपना घर।।⁸

कवि परिवारक रिते प्रति अपना सकारात्मक द्रिश्टीकोण रखदे न। उष्णे मताबक मापे दे चंगे - माडे कर्मे दा फल उष्णी औलाद गी मिलदा ऐ। पर कवि औलाद गी नवेदन करदा ऐ जे उष्णे मंदे कर्मे दे फलसरूप थ्होने आहूले अपजस्स गी ओह् अपनाई लैने ते उष्णी चंगेआई ग्रैहण करियै अपना घर सजाई लैना। कवि लिखदा ऐ-

कहावत ऐ - करते न मापेए भुगतन ओह् पुत्तरए

लेकन एह्के झूरें इच्चा तूं उच्चा उभरा

कीता पुरखें मंदाए ओह्दा अपयश भुगती लैए

पर चंगेआई उष्णी लेइयै तूं सजाई लै घर ॥

अनुवादक ने इसदा अनुवाद करदे लिखे दा ऐ -

कहे कहावत मात - पिता की करनी भुगते पुत्तरए

लेकिन ऐसी चिंताओं से उठ जा तू ऊपर।

बुरा किया जो पुरखो नेए तू भोग ले उसका अपयशाए

ਪਰ ਅਚਛਾਈ ਤਨਕੀ ਲੇਕਰ ਸਜਾ ਲੇ ਅਪਨਾ ਘਰ ॥⁹

ਪ੍ਰਸ਼ੁਤ ਪਦਾਂਸ਼ ਰਾਹੋਂ ਕਵਿ ਨੇ ਸਮਾਜ ਚ ਉਚਚ ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਦਾ ਪੋਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਦਾ ਏ ਜੇਹੜਾ ਤੁਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਬਿੰਦੀਆਂ ਰਾਹੋਂ ਜਾਹੂਰ ਬੀ ਹੋਆ ਕਰਦਾ ਏ।

ਨਿਸ਼ਕਸ਼ਾੰਖ

ਨਿਸ਼ਕਸ਼ਾੰਖ ਦੇ ਤੌਰਾ ਪਰ ਆਖੇਆ ਜਾਈ ਸਕਦਾ ਏ ਜੇ ਇਸ ਲਮ੍ਮੀ ਕਵਤਾ ਚ ਚਾ਷਼-ਚਾ਷਼ ਦੇ 238 ਪਦ ਨ। ਹਰ-ਇਕ ਪਦ ਦਾ ਖੀਰੀ ਸ਼ਬਦ ਘਰਾਣਾ ਘਰ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਨਕੋਂ ਆਹੂਲਾ ਲੇਖਾ ਇਕ ਸੂਤਰ ਚ ਪਰੋਂਦਾ ਜਂਦਾ ਏ। ਰਚਨਾ ਵੀ ਖੂਬੀ ਇਥੈ ਏ ਜੇ ਕਵਿ ਨੇ ਸਰਲ ਸਿੰਘੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚ ਹਰ ਚਾਲਲੀ ਦੇ ਭਾਵ-ਵਿਚਾਰ ਏ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਏ ਖਤੋਲੇ-ਸੈਂਸੇ, ਸੋਚੇ-ਝੂਰੇਏ ਦੁਖ - ਕਸਾਲੇਂ ਗੀ ਘਰਾਣਾ ਗੀ ਕੇਨਦਰ ਬਨਾਇਥੈ ਓਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੁਨੇ ਦੇ ਨਾ। ਹਰ ਪਦਾਂਸ਼ ਅਪਨੇ-ਆਪੈ ਚ ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਭਾਵ ਦੀ ਅਭਿਵਧਤਾ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਇਸ ਕਾਵਿ ਨੇ ਕਵਿ ਗੀ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬਡ੍ਹੇ ਸ਼ਾਯਰੋਂ ਵੀ ਕਤਾਰਾ ਚ ਆਹੂਨੀ ਖਡੇਰੇਆ ਤੇ ਛਤਪਾਲ ਹੋਂਦੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਿਧੈ ਹਿੰਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮਿਯੇ ਗੀ ਏਕ ਅਨਮੋਲ ਧਰੋਹਰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗੀ ਬੀ ਸਗੋਸਾਰ ਕੀਤਾ ਏ।

ਸਾਂਦਰਭ ਗ੍ਰਂਥ ਸੂਚੀ

1-9, ਕੁਂਕਰ ਵਿਧੋਗੀ, ਘਰ, ਸਫਾ 18-19, 30-31, 106-107, 128-129, 50-51, 104-105, 106-107, 136-137, 120-121